

Antibožiček in vloga antropologije na terenu

Liza Guštin

Ko smo v Beli krajini raziskovali temo migracij, smo s kolegicama opravile intervju z gasilko Ano, prebivalco kraja v bližini reke Kolpe. Najprej smo pristopile do nje, da bi se dogovorile za intervju, a ni bila navdušena nad temo naše raziskave. Ko smo Ani poskušale bolj razložiti, zakaj raziskujemo migracije, je postajala vse bolj negativno nastrojena do nas. Zato nas je toliko bolj presenetilo, da je na dan intervjuja prišla do nas bolj odprta, pri čemer je izstopalo to, da ni le odgovarjala na naša vprašanja, temveč je od nas želela tudi pridobiti čim več informacij. Sprva je povzemala nekatere medijsko posredovane stereotipe o migrantih, pri čemer je izpostavljala njihovo nehvaležnost: „Glede tega, kaj so oni puščali za sabo, to so bile obleke, firme, kupi hrane so ostajali za njimi. Marsikdo se bori za preživetje, za pol kile moke, oni pa tam puščajo to“. Ob poslušanju Aninega nekritičnega ponavljanja negativnih stereotipov, sem se vprašala, ali moram ostati zgolj poslušalka ali pa se lahko vključim kot aktivna sogovornica ter ji posredujem svoje znanje o migracijah.

Odločila sem se za drugo možnost in se pri tem v mislih opirala na antropologa Thomasa Hyllanda Eriksena, ki v svoji knjigi *Engaging anthropology* (2006) poudarja, da se morajo antropologi in antropologinje poleg akademskega dela vključevati tudi v aktivizem. Z združitvijo raziskovanja in aktivizma lahko antropologi „stopijo v ospredje pri javnih debatah o multikulturalizmu in nacionalizmu, človeških aspektih informacijske tehnologije, revščine, ekonomske globalizacije in vprašanih človekovih pravic“ (Eriksen 2006: 1).

Presenetilo me je, s kakšnim zanimanjem je Ana poslušala, ko sem ji – skupaj s kolegicama – razložila več o evropskem **migracijskem režimu**, zaradi katerega ljudje na poti velikokrat **puščajo obleke** v gozdu, se skrivajo v lokalnih vikendih ter pogosto ne prečkajo državne meje na mejnih prehodih. Z veseljem je stopila v dialog z nami in zazdelo se je, da se je globoko zamislila, še posebej, ko smo ji povedale, da so ljudje na poti pogosto mladi moški, fantje starosti njenega sina, ki prepotujejo nešteto kilometrov in imajo pri prečkanju slovenske meje pogosto številne ovire.

V času intervjuja se je Anino razumevanje migracij postopoma spremenilo, postala je bolj odprta in sočutna, med drugim se je vprašala tudi: „Če si človek, ki želi pomagati sočloveku, pa ne boš računal, je tako?“ Povedala je, da so bila njena srečanja z njimi zelo kratka, mimobežna. Enkrat jih je srečala v vasi in jih v angleščini vprašala, kam grejo. Odgovorili so ji, da „grejo gor, gor“. Ni razumela, kam točno. Spomnila se je, da jo je prvo srečanje prestrašilo. Vozila se je z avtom in jih zagledala, potem pa si jih ni več upala pogledati:

Enkrat sem se peljala v Črnomelj, dva, z **rukzaki**. Bila sta dva drugačna, temna. Sem dobila kar nek strah in sem si rekla, da ne bom niti pogledala. Ne vem, zakaj, a sem šla kar naravnost.

To nam je dalo iztočnico, da smo se začele pogovarjati o strahu in drugih negativnih čustvih, ki jih lokalni prebivalci občutijo ob vprašanih, povezanih z ljudmi na poti. Ana ni znala takoj najti izvora za svoj strah pred migranti, je pa delno okrivila medije. Dejala je, da je večino informacij o migracijah dobila iz poročil. Negativne medijske podobe pa se – po Aninih besedah – v pogovorih med prebivalci še napihnejo in migranti dobijo razsežnosti negativnih mitoloških bitij. „Ko pridejo – kaj pa, če imajo orožje? Potem si res misliš, da nek 'bu' prihaja. Kot nek 'antibožiček'!“ Sogovornica je priznavala, da je bila o temi migracij bombardirana z vseh smeri in ni vedela, kateri viri informacij so zanesljivi, obenem pa si ni znala razložiti pojavov, ki so se dogajali v njeni neposredni bližini.

Med intervjujem, ki je vse bolj postajal pogovor oziroma dialog, smo se naslonile na antropološke interpretacije migracijskih pojavov. S tem, ko smo s sogovornico delile svoje znanje, smo prispevale k temu, da je začela kritično razmišljati o dosedanjih predstavah o migracijah in o ljudeh, ki prečkajo Kolpo ter s tem slovensko-hrvaško mejo. Sklenem lahko z besedami Huberta Tubackija, da se moramo antropologi in antropologinje boriti za subjektivnost naše discipline (2022: 60). Svoje znanje moramo uporabiti ne samo za raziskave in analize, temveč tudi za sodelovanje z ljudmi, od katerih pridobivamo informacije (Tubacki 2022: 62).

17. 6. 2024.

Literatura

Eriksen, Thomas Hylland. 2006. *Engaging Anthropology. The case for a Public Presence*. Oxford: Berg Publishers.

Tubacki, Hubert Mikošaj. 2022. "Activist Anthropology as a Cultivating of Participant Observation". *Studia Ethnologica Pragensia* 1: 60-69.